

Economische baten van 1992

Deze week is het Cecchini-rapport over de economische baten van de voltooiing van de EG interne markt in 1992 verschenen. Dit rapport geeft de resultaten van empirisch economisch onderzoek naar de kosten van de huidige fragmentatie van de Euromarkt en daarmee de directe en indirecte baten van het Witboek. Bovendien is uitvoerig 'veldwerk' verricht ten einde allerlei 'informatietekorten' bij voorbeeld op het gebied van overheidsopdrachten en openbare werken te verminderen. De analyse leidt tot de conclusie dat de baten aanzienlijk zijn, zowel op micro-economisch vlak als in termen van inkomenstoename en werkgelegenheid. De onderstaande bijdrage geeft een beknopt overzicht van de belangrijkste resultaten.

PROF. DR. J. PELKMANS*

Het Witboek van de EG-Commissie, *Voltooiing van de interne markt*, is in wezen een omvangrijk programma om de aanbodkant van de economie van de Gemeenschap radicaal te wijzigen. Weliswaar raakt dit programma niet de gehele aanbodkant – met name de arbeidsmarkt blijft buiten schot – maar de voorgestelde maatregelen gaan desondanks aanzienlijk verder dan in het verstarde West-Europa aan het begin van de jaren tachtig voor mogelijk werd gehouden.

De argumentatie ten gunste van een dergelijk initiatief is vrijwel zonder uitzondering kwalitatief geweest. Vele pleidooien bewogen zich op een hoog abstractieniveau. De sectorspecifieke redeneringen waren doorspekt met anekdotische bewijsvoering. Economische analyse was nauwelijks voorhanden. Sterker, zelfs de basis voor empirisch economisch onderzoek bleek zwak, aangezien de aard en de omvang van talloze intra-EG-belemmeringen onvoldoende bekend waren. Pogingen om althans de kwalitatieve economische betekenis van het voltooiën van de interne produktmarkt te schetsen slaagden slechts ten dele. De 'integratietekorten' van de Europese Gemeenschap gingen gepaard met zo mogelijk nog grotere 'informatietekorten'.

Mandaat van de Cecchini-groep

Het Witboek behelst een technische uitwerking van de volgens de Commissie benodigde besluiten op EG-niveau voor de voltooiing van de interne markt. In de inleiding baseert de Commissie zich op de achtereenvolgende resoluties van de Europese Raad van staatshoofden en regeringsleiders tussen eind 1982 en begin 1985. Behalve een algemene verwijzing naar verwachte groei, is er geen economische rechtvaardiging in het Witboek te vinden.

De Cecchini-groep werd gevraagd een empirisch onderzoek te verrichten naar de kosten van de huidige fragmentatie van de interne markt. De baten van '1992' werden om-

schreven als het opheffen van de directe en indirecte fragmentatiekosten, voor zover deze het gevolg zouden zijn van het volledig uitvoeren van het Witboek. Voor een goed begrip van de resultaten is het zinvol kort in te gaan op de taakopvatting, mogelijkheden en randvoorwaarden van dit onderzoek.

In het licht van de geconstateerde informatietekorten was het noodzakelijk, naast analyse, uitvoerig 'veldwerk' te verrichten. Onafhankelijk van de evaluatie van de gehanteerde methoden en de berekening van de baten, kan het rapport dan ook worden beoordeeld in het licht van de doelstelling de informatietekorten op het gebied van de interne markt te verminderen. De mogelijkheden daartoe waren uiteraard beperkt. Studie van de talloze achtergrondrapporten zal duidelijk maken dat het Cecchini-rapport kan worden opgevat als een aansporing tot uitvoerige en regelmatige statistische rapportage (voorbeeld: overheidsaankoopbeleid) en nader economisch onderzoek (voorbeeld: technische handelsbelemmeringen). De randvoorwaarden bestonden vooral uit het korte tijdsbestek en budgettaire beperkingen, hetgeen bij veldonderzoek op zoveel terreinen wel tot keuzes moest leiden.

Benadering en methoden

Gezien het mandaat is het Witboek als gegeven aangenomen. Vanuit economisch perspectief kleven er echter tekortkomingen aan dit document. Deze tekortkomingen kunnen door aanvullende maatregelen worden weggenom-

* Hoogleraar economie, European Institute of Public Administration, Maastricht. De auteur was lid van de stuurgroep voor het onderzoek naar de economische baten van 1992 (Cecchini-groep). 1. Zie bij voorbeeld J. Pelkmans, *De interne markt voor industriële produkten*, WRR, Den Haag, 1985, en M. Albert en J. Ball, *Vers le redressement de l'économie européenne*, Rapport voor het Europese Parlement, juli 1983.

men², maar dit is uiteindelijk een politieke kwestie waar het onderzoek niet op is vooruitgelopen. Zo is de handelspolitiek van 1992 buiten beschouwing gelaten, hoewel de uitschakeling van art. 115, EEG, vragen oproept over de protectie voor personenauto's alsmede voor textiel en kleding. Deze vragen worden echter in het Witboek niet beantwoord.

Het rapport bestrijkt de industriële en dienstenmarkten. De arbeidsmarkten blijven in het Witboek (en de Europese Akte, die over 'personen', niet over 'werknemers' spreekt) nationaal gereguleerd, inclusief het daaraan gekoppelde niveau van de sociale voorzieningen, en zijn dus niet onderzocht. Kapitaalmarktliberalisatie is geheel benaderd vanuit het perspectief van onbelemmerde verlening van financiële diensten door de gehele EG. Onder financiële diensten zijn begrepen bankdiensten, verzekeringsdiensten en diensten met betrekking tot de effectenhandel.

Ondanks de begrijpelijke aandacht voor de macro-economische uitkomsten, dient te worden onderstreept dat het rapport in hoofdzaak micro-economisch van aard is. Daarbij is zowel horizontaal (per type belemmering) als vertikaal (per sector) gewerkt, en zijn diverse methoden gehanteerd om de specifieke beperkingen van de gebruikte methoden te omzeilen. Meestal is partiële- evenwichtsanalyse benut om de directe baten te berekenen waar dat mogelijk was. Bovendien is een prijsconvergentie- exercitie uitgevoerd. Voor de indirecte effecten (in de traditionele integratieliteratuur de 'dynamische' effecten genoemd) is teruggegrepen op de industriële economie, waarbij diverse technieken zijn gehanteerd. Daarnaast is aanvullende informatie over de kosten van belemmeringen en strategische intenties van bedrijven in reactie op '1992' verkregen door middel van een uitgebreide ondernemingsenquête.

De macro-economische schattingen zijn gebaseerd op analyse van een viertal impulsen (opheffing binnengrenzen; non-discriminatoire overheidsaankopen en openbare aanbestedingen van werken; liberalisatie van financiële diensten; bepaalde gestyleerde, indirecte effecten aan de aanbodkant; de stylering steunt op de empirische gegevens uit het micro-economische onderzoek), in twee verschillende modellen:

- het HERMES-model, dat negen sectoren maar (nog) niet alle EG-lidstaten omvat, en het INTERLINK-model, dat wel alle lidstaten omvat (alsmede derde landen), een uitgebreid financieel blok heeft en waarbij niet alleen produkthandel maar ook diensten, kapitaal en teruggeploegde winsten de nationale economieën verbinden;
- een van de gedwongen keuzes was om het onderzoek van belemmeringen en sectoren te concentreren op de vier grote EG lidstaten. Andere lidstaten zijn soms wel, soms niet meegenomen, behalve in de ondernemingsenquête die zich over alle lidstaten en alle (industrie)sectoren uitstrekte. Voor Nederland is bij voorbeeld geen onderzoek gedaan naar de overheidsaankopen, wel naar de kosten van grenscontroles en -formaliteiten en de financiële diensten.

De rapportage

Een groot aantal eindproducten zal worden gepubliceerd. In het tijdschrift *European Economy* verschijnt een dezer dagen het economisch rapport onder de titel 'The economics of 1992'. Een korte, niet-technische versie is deze week gepubliceerd als *Alles op alles voor Europa, de uitdaging 1992*³. In de komende maanden worden tevens uitgebreide samenvattingen van de horizontale en sectorale achtergrondstudies, empirische studies over bepaalde specifieke effecten van marktintegratie⁴ en enkele ad hoc studies⁵ gepubliceerd. De ondernemingsenquête, de micro- en macro-exercities en alle rapporten van consultants over horizontale barrières, zes industriesectoren en vijf dienstensectoren worden afzonderlijk en in hun geheel

uitgebracht ten einde de 'informatietekorten' te verminderen en nader onderzoek te bevorderen. Alleen de eerste twee genoemde eindproducten verschijnen in alle Gemeenschapstalen.

Directe kosten van belemmeringen

Tabel 1 geeft de directe kosten van de onderzochte belemmeringen weer zoals deze uit de sectorstudies blijken. Conceptueel zijn er twee soorten directe kosten: enerzijds kosten die de intra-EG-handel duurder maken (bij voorbeeld grenscontroles e.d.), anderzijds belemmeringen die de kostprijs per eenheid produkt van de gehele output direct beïnvloeden (b.v. bepaalde technische handelsbelemmeringen of specifieke regelgeving in sommige dienstensectoren).

De directe kosten spelen op korte termijn en zijn berekend voor een gegeven output en handelsvolume. Voor de talloze details en empirische problemen hierbij wordt verwezen naar de achtergrondstudies of, tot op zekere hoogte, naar het economische rapport. Een enkele opmerking is echter onontbeerlijk. Met betrekking tot groep I in tabel 1 zij vermeld dat tevens de technische handelsbelemmeringen zijn onderzocht. Het bleek echter niet verantwoord de gedane case-studies op enigerlei wijze te generalise-

Tabel 1. Directe kosten van de onvoltooide interne markt volgens sectorstudies, in mrd. ecu per jaar voor de EG-12^a

I. Horizontale belemmeringen	
- douanecontrole en -formaliteiten	8 à 9
- overheidsaankopen en openbare werken (excl. defensie)	4,4
II. Belemmeringen per industriesector	
- levensmiddelen (incl. dranken)	0,4 à 0,8
- geneesmiddelen ^b	0,3 à 0,6
- auto's ^c	0,5
- kleding en textiel	0,1 à 0,4
- bouwmaterialen	0,8
- telecom materiaal ^d	2,3
III. Belemmeringen per dienstensector	
- financiële diensten ^e	5,3
- bedrijfsdiensten ^e	0,8
- wegvervoer	0,3
- luchtvervoer (geregeld, passagiers) ^e	0,8
- telecom-diensten ^d	2,0

a. In het empirisch onderzoek bleek het niet altijd mogelijk de directe en indirecte kosten te scheiden.

b. De Witboekvoorstellen leiden niet tot prijsconvergentie of zelfs een belangrijke beweging in deze richting. Prijsconvergentiescenario's (die overigens grote veranderingen in de nationale regelgeving veronderstellen) leveren veel grotere baten op.

c. Op grond van kwalitatieve informatie in het achtergrondrapport van Ludvigsson Ass. is een kwart van de totale kosten aangenomen.

d. Volgens het Telecom Groenboek scenario.

e. Arbitraire aanname: een kwart van de uiteindelijke prijsdaling.

2. Zie J. Pelkmans en A. Winter, *Europe's domestic market*, Routledge/Royal Institute of International Affairs, Londen, 1988; T. Padoa-Schioppa e. a., *Efficiency, stability and equity* (Padoa-Schioppa rapport), Oxford University Press, Oxford, 1987.

3. Uitgever: Børsen Nederland BV, Amsterdam.

4. Over schaafeffecten door C. Pratten; over wijzigingen van de bedrijfs- en vestigingsgrootte in de loop der tijd door Schwabach; over de effecten van potentiële of actuele invoerconcurrentie op kostenminimalisatie, in sectoren met schaafeffecten en produkt-differentiatie door A. Smith en A. Venables.

5. Waaronder een verkenning van de effecten van een zevental belemmeringen binnen de interne markten van de VS en Canada, door J. Pelkmans en M. Vanheukelen.

ren. Waar mogelijk zijn de kosten van technische belemmeringen op conservatieve wijze geschat bij de sectorstudies. Met betrekking tot groep III dient te worden vermeld dat met betrekking tot het wegvervoer alleen het grensoponthoud empirisch is onderzocht; voor luchtvervoer is geen apart onderzoek gedaan. Beide cijfers resulteren uit een voorzichtige interpretatie van de literatuur. Ten slotte zij de lezer gewaarschuwd dat het optellen van I en II tot een beperkte mate van dubbeltelling leidt.

De kosten in tabel 1 zijn niet bijzonder hoog. Dit strookt met de verwachtingen uit de theorie van de internationale handel, waarin de statische netto voordelen ongeacht de elasticiteiten betrekkelijk gering zijn⁶. De cijfers komen eveneens overeen met de ordes van grootte voor welvaartsbaten in conventionele studies over handelsliberalisatie. Het belang van de voltooiing van de interne markt is dan ook gelegen in de processen die de vergroting van de markt en de concurrentie op gang brengen. Deze processen werken op langere termijn en vormen de basis voor verdere groei en een groter concurrentievermogen.

Niettemin zijn enkele pogingen ondernomen om de *totale* directe baten te benaderen (tabel 1 is immers selectief). Voor de kostenverlagingen in de handel zelf zijn twee varianten gebruikt die steunen op respectievelijk het achtergrondrapport over de kosten van grenscontroles/formaliteiten en dezelfde soort kosten in de ondernemingsenquête (de laatste met enige correcties). Hierbij zijn de bekende netto welvaartseffecten berekend voor 65 NACE-eindproducten op drie-cijferniveau. Bij de kosten die direct op de productie drukken is vooral gelet op intermediaire goederen of leveringen: intermediaire inputs ingevoerd uit andere landen dalen in prijs en er treden schaafeffecten op bij intermediaire goederenproductie. Verder zijn er sectorale kostenreducties door selectieve deregulering die '1992' nu eenmaal inhoudt. De gegevens voor de berekeningen komen uit de ondernemingsenquête (gezien de desaggregatie voor sectoren).

Er zijn twee calculaties gemaakt; de tweede bevat ook prijsverlagingen voor landbouwproducten en staal. Het is

van belang te zien dat diverse diensten goedkoper worden als intermediaire input voor industrie en diensten. Bij deze twee directe baten naar sector zijn de resultaten voor overheidsaankopen opgeteld. Zie tabel 2.

De cijfers in tabel 2 zijn aanmerkelijk hoger dan die in tabel 1. Dat komt vooral doordat via de input-output-tabellen het doorgeven van prijs- respectievelijk kostenverlagingen van zowel industriële als diensteninputs kan worden aangetoond. Tabel 2 bestrijkt ook alle sectoren, terwijl tabel 1 weliswaar zes industriële sectoren omvat die ongeveer 43 % van de industriële toegevoegde waarde van de Gemeenschap produceren, maar de primaire sector geheel en de diensten gedeeltelijk buiten beschouwing laat.

De indirecte baten

De toenemende concurrentie en de grotere marktomvang leidt tot een aantal indirecte baten op iets langere termijn. Voor twee baten zijn berekeningen gemaakt, namelijk de schaafeffecten en (de opheffing van) technische inefficiëntie voor zover deze niet veroorzaakt wordt door suboptimale schaalproductie (X-inefficiëntie). Voor schaafeffecten steunt het rapport op de zes sectorstudies in de industrie, een uitgebreid overzicht van Cliff Pratten⁷ en werk van Schwalbach over optimale bedrijfsgrootte. De voor de benutting van schaafeffecten vereiste herstructurering is geschat door Schwalbachs groeivoeten voor de vestigingsgrootte over 1979-1985 voor 10 sectoren te extrapoleren en de uitkomsten te vergelijken met de in Pratten te vinden minimum efficiënte schaalgrootte. Hieruit zijn kostenreducties berekend voor de finale output.

Voor X-efficiency zijn coëfficiënten berekend van de directe baten als een functie van de concentratiegraad in de sector en de potentiële schaafeffecten. Deze coëfficiënten zijn afgeleid van het werk van Smith en Venables⁸. Hierbij zijn weer diverse varianten ingevoerd. Voor zover hier monopoliewinsten of excessieve factorbeloningen door speciale bescherming zijn opgenomen, is het niet mogelijk de berekende voordelen van deze 'overdrachten' te zuiveren. Gezien de berekeningswijze kan de X-efficiency-coëfficiënt niet voor alle sectoren worden afgeleid; bij de diensten (bij voorbeeld verzekeringen en luchtvervoer) en de primaire sector zijn deze op nul gesteld, hetgeen de uitkomsten vermoedelijk sterk onderschat. Tabel 3 geeft een selectie van schaal- en X-efficiency-effecten in de industrie en totaalstellingen.

De omvang van de indirecte baten zijn globaal geverifieerd door de totale baten (als bij voorbeeld in tabel 2 en 3) te vergelijken met de uitkomsten van een prijsconvergentie-analyse. Daarbij zijn twee hypothesen gebruikt. De eerste hypothese neemt convergentie op het EG-gemiddelde aan voor industrieproducten; voor andere goederen en diensten is aangenomen dat de prijsdaling de helft is van het verschil met de gemiddelde prijs in de twee lage-prijs-

Tabel 2. Directe baten van de voltooiing van de interne markt, in mrd. ecu per jaar^a

	Variant A	Variant B
Landbouw	0,7	3,0
Olie, gas, benzine	1,2	1,6
Elektra, gas, water	3,3	3,3
Ertsen, metalen	0,5	1,7
Chemische producten	2,8	2,9
Niet-elekt. machines	2,6	3,2
Kantoor machines	1,6	1,7
Elekt. goederen	2,6	3,3
Auto's	2,1	3,1
Zuivelproducten	0,5	2,0
Andere levensmiddelen (excl. dranken)	1,2	2,7
Textiel en kleding	1,6	1,7
Bouw	4,3	4,9
Groot- en kleinhandel	3,5	3,8
Zee- en luchtvaart	1,4	1,4
Krediet/verzekeringen	10,5	10,6
Niet-markt diensten	5,8	6,4
Totaal	64,8	79,8

a. Niet alle sectoren zijn in deze tabel opgenomen. Zie Tabel A.8, The economics of 1992. Wel is rekening gehouden met intermediaire inputs. Voor de varianten zie de tekst.

6. Zij bij voorbeeld de uitvoerige studie van M. Miller en J. Spencer, die de welvaartseffecten (en niet alleen de wijzigingen in de handelstromen) meten: The static economic effects of the UK joining the EEC, *Review of Economic Studies*, februari 1977. Vgl. tevens hfst. 1-3 in J. Pelkmans, *Market integration in the EC*, Martinus Nijhoff, Boston/Dordrecht, 1984.

7. Wordt als achtergrondstudie gepubliceerd. Zie tevens hoofdstuk 6 van het economische rapport.

8. A. Smith en A. Venables, *The costs of non-Europe, an assessment based on a formal model of imperfect competition and economies of scale*, te publiceren als achtergrondstudie. Dit werk vormt een voortzetting van hun artikel in *Economic Policy*, nr. 2, 1986. Hun werk is geïnspireerd door het baanbrekende artikel van Harris, Applied general equilibrium analysis of small open economies with scale economies and imperfect competition, *American Economic Review*, december 1984. Smith en Venables werken overigens in partieel evenwicht.

Tabel 3. Enkele indirecte baten van marktintegratie, in mrd. ecu per jaar

	Schaaleffecten ^a	X-efficiency-effecten plus 'rents'
Olie, gas, benzine	2,0	0
Ertsen, metalen	2,8	0
Chemische producten	7,7	4,6
Niet-elekt. machines	4,6	6,2
Kantoor machines	1,6	3,6
Elekt. producten	5,4	11,0
Auto's	4,7	10,0
Papier	2,9	1,5
Alle sectoren, incl. diensten	61,5	45,6

a. Weergegeven is de variant met prijsdalingen ook voor landbouw en staal.

landen. Bij de tweede hypothese verschilt alleen dat laatste: de andere goederen en diensten convergeren naar het gemiddelde van de twee lage-prijslanden. Tabel 4 geeft de laagste totale baten volgens de eerdere methode en de resultaten via prijsconvergentie.

Uit tabel 4 blijkt dat de ruwe ordes van grootte niet ver uit elkaar liggen, ondanks de vele empirische problemen bij de berekeningen. Baten per sector corresponderen soms slecht. Dit zou een aanwijzing kunnen zijn dat de coëfficiënten met de benadering van Smith en Venables nauwkeuriger dienen te worden vastgesteld. Behoedzaamheid bij de interpretatie vloeit tevens voort uit variaties op de berekeningen van Harris voor Canada. Harris' resultaten vertonen grote gevoeligheden voor wijzigingen in bepaalde parameters⁹.

Ten slotte zij vermeld dat de onderliggende sectorstudies en de overheidsaankopenstudie eveneens getracht hebben de indirecte baten te schatten. Hierbij is uitsluitend op de gegevens voor de betreffende sector gelet, hetgeen tot lagere resultaten leidt. De indirecte baten van het overheidsaankoop- en openbare-werkenbeleid zijn hoog: zo'n

Tabel 4. Totale baten van marktintegratie bij partieel evenwicht c.q. prijsconvergentie, in mrd. ecu per jaar

	Partieel evenwicht	Prijsconvergentie	
		hyp. 1	hyp. 2
Landbouw	0,7	0	0
Olie, gas, benzine	1,2	2,4	2,4
Elektra, gas, water	3,3	3,1	4,9
Chemische producten	9,2	6,6	11,8
Niet-elekt. machines	11,3	5,4	10,8
Kantoor machines	6,6	1,8	3,3
Elekt. goederen	15,7	3,7	7,4
Auto's	14,1	5,1	10,2
Andere levensmiddelen (excl. dranken)	3,6	4,4	5,3
Textiel en kleding	3,3	5,6	5,6
Bouw	4,3	12,8	25,5
Zee- en luchtvaart	1,4	3,4	6,9
Telecom diensten	1,7	6,8	13,6
(volgens Groenboek)			
Krediet/verzekeringen	10,5	4,6	9,3
Totaal ^a	126,3	82,0	142,0

a. Niet alle sectoren zijn expliciet opgenomen. Zie bron, Tabel A.9 in hoofdstuk 7.

16,5 miljard ecu na herstructurering en aanpassing. Bij de zes industriesectoren van tabel 1 zijn de indirecte baten bij de voedingsindustrie betrekkelijk gering (een enkele uitzondering daargelaten, zoals de biersector in Duitsland) alsmede in de farmaceutica (omdat het Witboek weinig mogelijkheden biedt deze effecten te laten uitwerken). Voor auto's (2,1 miljard ecu) en telecom hardware (0,7 tot 2,5 miljard ecu) zijn de indirecte baten volgens de sectorstudies veel groter. Doorgaans echter betreft het hier alleen schaaffecten.

Bij de diensten zijn het vooral de traditioneel beschermde en vaak in kartels optredende leveranciers van financiële diensten waar de indirecte baten aanzienlijk zijn: bijna 17 miljard ecu. Ook voor wegvervoer (cabotage verdwijnt; dit geeft concurrentiedruk; geschat is zo'n 4 miljard ecu), luchtvervoer en telecomdiensten (afhankelijk van het scenario) zijn de indirecte baten fors. De lezer zij er nogmaals op geattendeerd: deze sectorstudies staan op zich zelf en zijn dus niet vergelijkbaar met bij voorbeeld de cijfers van tabel 3 of 4.

Macro-economische effecten

Wegens het problematische karakter van algemeen-evenwichtsmodellen voor empirisch onderzoek en wegens het belang van de aanpassingsprocessen in de eerste, zeg, vijf, zes jaren, werd geopteerd voor boven beschreven methode. De eerste-orde-effecten zijn op gestyleerde wijze uit het micro-onderzoek overgenomen en als wijziging in een gedragsrelatie (bij voorbeeld de invoervraag van openbare aankopers) of als wijziging van de structuur (bij voorbeeld wijziging van een productiefunctie in verband met schaaffecten of toename van de arbeidsproductiviteit corresponderend met het opheffen van X-inefficiency) ingevoerd in het model. Tabel 5 geeft de belangrijkste resultaten na zes jaar van een simulatie waarbij, zoals gezegd, vier impulsen zijn gegeven.

De conclusie is dat het Witboekprogramma als een aanbodeconomisch beleid kan worden gezien met bijzondere gunstige effecten – en dat zonder belastingverlagingen. Het bruto binnenlandse product neemt over een periode van zo'n zes jaar met 4,5 % toe, uiteraard na de veronderstelde herstructurering. Het prijsniveau zal dalen of met 6% minder stijgen. De werkgelegenheid neemt toe met bijna 2 miljoen arbeidsplaatsen, na een aanpassingsproces waar-

Tabel 5. Macro-economische effecten van voltooiing van de interne markt na zes jaar

	Grenscontroles	Overheidsaankoopbeleid	Fin. diensten	Aanbod-effecten	Totaal
Toename bbp in %	0,4	0,5	1,5	2,1	4,5
Stijging cons.prijzen in %	-1	-1,4	-1,4	-2,3	-6,1
Toename arb.pl. x1.000	200	350	400	850	1.800 ^a
Daling begrotingstekorten in % bbp	0,2	0,3	1,1	0,6	2,2

a. Vanaf het derde jaar neemt het aantal arbeidsplaatsen toe; bij de berekening is alle directe arbeidsuitstoot verondersteld plaats te vinden in jaar 1.

9. Voor een beknopt overzicht zie bij voorbeeld John Lester, *Un survol des études empiriques sur la libéralisation des changes commerciaux*, Treasury, Ottawa, 1987.

bij aanvankelijk arbeidsplaatsen verdwijnen. Verder nemen de begrotingstekorten af¹⁰.

Er zijn bovendien nog simulaties uitgevoerd waarbij de geanticiperde verbetering van de overheidsfinanciën is benut voor overheidsinvesteringen en verlaging van de directe belastingen. Dit verhoogt de inkomenstoename tot 7,5%, de werkgelegenheidstoename tot bijna zes miljoen banen, maar verslechtert de externe positie. Corrigeert men voor dat laatste, dan komt de toename van de werkgelegenheid op zo'n 4,4 miljoen banen.

Een ander scenario voor begeleidend macro-beleid gebruikt 30% van de geanticiperde prijsdaling, zodat de prijsdaling uiteindelijk slechts 4,5 % wordt. Dat beleid zou leiden tot 5 miljoen arbeidsplaatsen, een toename van het bruto binnenlands produkt met 7 % en een zeer geringe verslechtering van de externe positie.

Conclusies

De voltooiing van de interne markt roept vele vragen op. Deze vragen betreffen de talloze technische aspecten van economische regelgeving op vele terreinen, de politieke haalbaarheid van allerlei zwaardere 'dossiers', de economische consequenties van '1992' en de implicaties voor de Gemeenschap en de lidstaten. Het Cecchini-rapport is een poging de directe en indirecte baten van de interne markt te schatten. Deze baten zijn aanzienlijk, niet alleen in de nu nog enigszins beschermde industrie- of dienstensectoren, maar ook macro-economisch.

Dat neemt niet weg dat vele economische consequenties in het rapport alleen kwalitatief worden behandeld. Zo wordt bij voorbeeld uitvoerig ingegaan op de effecten van marktvergroting en concurrentie op de aard en snelheid van innovatie zonder een en ander in de bovenstaande berekeningen mee te nemen. Allerlei andere denkbare vragen vallen buiten het (toch al ruime) mandaat van de groep.

Het rapport (en zeker de vele achtergrondrapporten) verstrekt zoveel details dat allerlei economische consequenties voor de individuele lidstaten opgespoord zouden kunnen worden. Een systematische evaluatie per lidstaat is met de gebruikte gegevens echter niet mogelijk. De veel gestelde vraag welke ruimtelijke relocaties van bedrijven, vestigingen, nieuwe vestigingen en distributiepunten moeten worden verwacht, wordt niet beantwoord. Daar staat tegenover dat de twee jaar geleden al zo knellende vraag van het 'economisch waarom' van het Witboek in elk geval naar vermogen empirisch beantwoord is. Bovendien is dit met een mate van desaggregatie gedaan die past bij een gedetailleerd programma van regelgeving en liberalisatie van de vele produkt- en dienstenmarkten. De schromelijke informatietekorten worden daardoor verminderd.

De uitvoering van het Witboek is momenteel in volle gang. De scepsis is verminderd en de politieke haalbaarheid van nog te bespreken voorstellen lijkt een positieve functie te zijn van het aantal en de moeilijkheidsgraad van reeds genomen beslissingen. Diverse lastige beslissingen zijn reeds genomen, vooral voor de diensten. De conclusies van het Cecchini-rapport zijn ongetwijfeld op te vatten als een aansporing voor de bewindslieden in alle lidstaten het einddoel zo spoedig mogelijk te bereiken en zich niet door deelbelangen of overdreven vrees voor de aanpassingsprocessen te laten afbrengen.

In alle duidelijkheid dient te worden gesteld dat de feitelijke welvaartsverbeteringen alleen worden bereikt indien herstructurering, rationalisatie en (soms) een andere ondernemingsstrategie ter hand wordt genomen. Om de geraamde voordelen ook te realiseren moet concurrentie overal als een uitdaging en een kans worden beschouwd en niet primair (of zelfs uitsluitend) als een bedreiging. Voor

Nederland waar de residuen van protectionistisch gedrag en regelgeving althans in de produkt- en dienstenmarkten geringer zijn dan in diverse andere lidstaten, geldt dit punt des te sterker. Overigens moet men bij de 'opening' van tot nu toe gesloten deelmarkten wel verwachten dat ook de lokale marktparticipanten een metamorfose zullen ondergaan, en concurrerend worden.

Jacques Pelkmans

10. Zie hoofdstuk 10.2 van het economische rapport. De omzetting van de vier micro-impulsen aan de aanbodkant in macro-economische effecten kan in dit korte bestek niet worden toegelicht

Samenvoegen is precisiewerk